

CÂU NGHỊ VẤN (tiếp theo)

III – NHỮNG CHỨC NĂNG KHÁC

Xét những đoạn trích sau và trả lời câu hỏi.

a) *Năm nay đào lại nở,
Không thấy ông đồ xưa.
Những người muôn năm cũ
Hồn ở đâu bây giờ ?*

(Vũ Đình Liên, Ông đồ)

b) *Cai lệ không để cho chị được nói hết câu, trợn ngược hai mắt, hấn quát :
– Mày định nói cho cha mày nghe đây à ? Sư của nhà nước mà dám mở mồm
xin khắt !*

(Ngô Tất Tố, Tất đèn)

c) *Dê vỡ rồi !... Dê vỡ rồi, thời ông cách cổ chúng mày, thời ông bỏ tù chúng
mày ! Có biết không ?... Lính đâu ? Sao bay dám để cho nó chạy xồng xộc vào đây
như vậy ? Không còn phép tắc gì nữa à ?*

(Phạm Duy Tốn, Sóng chết mặc bay)

d) *Một người hăng ngày chỉ cặm cui lo lắng vì mình, thế mà khi xem truyện
hay ngâm thơ có thể vui, buồn, mừng, giận cùng những người ở đâu đâu, vì
những chuyện ở đâu đâu, há chẳng phải là chứng cứ cho cái mãnh lực lạ lùng của
văn chương hay sao ?*

(Hoài Thanh, Ý nghĩa văn chương)

e) *Đến lượt bố tôi ngây người ra như không tin vào mắt mình.
– Con gái tôi vẽ đây ư ? Chả lẽ lại đúng là nó, cái con Mèo hay lục lọi ấy !*

(Tạ Duy Anh, Bức tranh của em gái tôi)

Câu hỏi :

- Trong những đoạn trích trên, câu nào là câu nghi vấn ?
- Câu nghi vấn trong những đoạn trích trên có dùng để hỏi không ? Nếu không dùng để hỏi thì dùng để làm gì ?
- Nhận xét về dấu kết thúc những câu nghi vấn trên. (Có phải bao giờ cũng là dấu chấm hỏi không ?)

Ghi nhớ

- Trong nhiều trường hợp, câu nghi vấn không dùng để hỏi mà dùng để cầu khen, khẳng định, phủ định, đe doạ, bộc lộ tình cảm, cảm xúc,... và không yêu cầu người đối thoại trả lời.
- Nếu không dùng để hỏi thì trong một số trường hợp, câu nghi vấn có thể kết thúc bằng dấu chấm, dấu chấm than hoặc dấu chấm lửng.

IV – LUYỆN TẬP

1. Đọc những đoạn trích sau và trả lời câu hỏi.

a) *Hỡi ơi lão Hạc ! Thì ra đến lúc cùng lão cũng có thể làm liều như ai hết... Một người như thế ấy !... Một người đã khóc vì trót lừa một con chó !... Một người nhìn ăn để tiền lại làm ma, bởi không muốn liên luy đến hàng xóm, láng giềng... Con người đáng kính ấy bây giờ cũng theo gót Bình Tư để có ăn ư ? Cuộc đời quả thật cứ mỗi ngày một thêm đáng buồn...*

(Nam Cao, *Lão Hạc*)

b)

*Nào đâu những đêm vàng bên bờ suối
Ta say mồi đứng uống ánh trăng tan ?
Đâu những ngày mưa chuyển bốn phương ngàn
Ta lặng ngắm giang sơn ta đổi mới ?
Đâu những bình minh cây xanh nắng gọi,
Tiếng chim ca giấc ngủ ta tung bừng ?
Đâu những chiêu lệnh láng máu sau rừng
Ta đợi chết mảnh mặt trời gay gắt,
Để ta chiếm lấy riêng phần bí mật ?
– Than ôi ! Thời oanh liệt nay còn đâu ?*

(Thế Lữ, *Nhớ rừng*)

c) *Mỗi chiếc lá rụng là một cái biểu hiện cho một cảnh biệt li. Vậy thì sự biệt li không chỉ có một nghĩa buồn rầu, khổ sở. Sao ta không ngắm sự biệt li theo tâm hồn một chiếc lá nhẹ nhàng rơi ?*

(Khái Hưng, *Lá rụng*)

d) *Vâng, thử tưởng tượng một quả bóng bóng không bao giờ vỡ, không thể bay mất, nó cứ còn mãi như một vật lì lợm... Ôi, nếu thế thì còn đâu là quả bóng bay ?*

(Hoàng Phủ Ngọc Tường, *Người ham chơi*)

Câu hỏi :

- Trong những đoạn trích trên, câu nào là câu nghi vấn ?
- Những câu nghi vấn đó được dùng để làm gì ?

2. Xét những đoạn trích sau và trả lời câu hỏi.

a) – *Sao cụ lo xa quá thế ? Cụ còn khoẻ lắm, chưa chết đâu mà sợ ! Cụ cứ để tiền ấy mà ăn, lúc chết hãy hay ! Tôi gì bây giờ nhịn đói mà tiền để lại ?*

- *Không, ông giáo ạ ! Ăn mãi hết đi thì đến lúc chết lấy gì mà lo liệu ?*

(Nam Cao, *Lão Hạc*)

b) *Nghe con giục, bà mẹ đến hỏi phú ông. Phú ông ngần ngại. Cả đàn bò giao cho thằng bé không ra người không ra ngợm ấy, chăn dắt làm sao ?*

(Sơ Dừa)

c) *Dưới gốc tre, tua tủa những mầm măng. Măng trồi lên nhọn hoắt như một mũi gai không lồ xuyên qua đất luỹ mà trỗi dậy, bẹ măng bọc kín thân cây non, ủ kẽm như áo mẹ trùm lẩn trong lẩn ngoài cho đứa con non nớt. Ai dám bảo thảo mộc tự nhiên không có tình mẫu tử ?*

(Ngô Văn Phú, *Luỹ làng*)

d) *Vua sai lính điệu em bé vào, phán hỏi :*

- *Thằng bé kia, mày có việc gì ? Sao lại đến đây mà khóc ?*

(Em bé thông minh)

Câu hỏi :

- Trong những đoạn trích trên, câu nào là câu nghi vấn ? Đặc điểm hình thức nào cho biết đó là câu nghi vấn ?

- Những câu nghi vấn đó được dùng để làm gì ?

– Trong những câu nghi vấn đó, câu nào có thể thay thế được bằng một câu không phải là câu nghi vấn mà có ý nghĩa tương đương ? Hãy viết những câu có ý nghĩa tương đương đó.

3. Đặt hai câu nghi vấn không dùng để hỏi mà để :

– Yêu cầu một người bạn kể lại nội dung của một bộ phim vừa được trình chiếu.

– Bộc lộ tình cảm, cảm xúc trước số phận của một nhân vật văn học.

4. Trong giao tiếp, nhiều khi những câu nghi vấn như "Anh ăn cơm chưa ? ", "Cậu đọc sách đấy à ? ", "Em đi đâu đấy ? " không nhằm để hỏi. Vậy trong những trường hợp đó, câu nghi vấn dùng để làm gì ? Mỗi quan hệ giữa người nói và người nghe ở đây như thế nào ?